

Марія Чорна
(Івано-Франківськ, Україна)

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Важливе місце у житті сучасної студентської молоді займає сфера дозвілля, яка приваблює її нерегламентованістю та можливістю поєднувати різні розважальні види діяльності. Однак організація дозвілля не така вже легка справа, так як часто зводиться до окремих розважальних заходів. А розширення платних послуг у дозвіллєвій сфері розмежувало молодіжне середовище саме за матеріальними можливостями батьків. Як справедливо відзначає І.Шевчук, «така ситуація може призвести до втрати значної частини інтелектуального потенціалу держави внаслідок соціальної нерівності. Формування творчої особистості студента в сфері дозвілля також гальмується низьким рівнем підготовки організаторів до означеного виду діяльності. Тому необхідно створити умови, які б спонукали кожного студента творчо самореалізовуватися, розвивати свої потреби, інтереси, схильності» [7].

Сфера дозвілля завжди були предметом наукового зацікавлення вчених різних галузей знань – філософів, соціологів, психологів, економістів, педагогів та ін. Дана проблема є міждисциплінарною, вивчається дослідниками з різних ракурсів і була актуальною в усі часи. Соціальний феномен вільного часу і дозвілля останніми роками привертає увагу дедалі більшого кола дослідників. Він стає предметом обговорення не тільки фахівців, а й широкої громадськості.

Термін «дозвілля» вперше зустрічається у працях античних філософів [1, с. 16]. Дослідниця історичного аспекту проблеми вільного часу та сфери дозвілля Н. Флегонтова відзначає, що ця проблема не є новою, що ще в «працях грецьких філософів, зокрема у «Політиці» та «Нікомаховій етиці» Арістотеля, вільний час пов'язується зі свободою життєдіяльності людини» [5, с.29].

Погляди античних філософів Сократа, Арістотеля, Демокрита та ін. на необхідність присвячувати вільний час для розвитку душі і тіла є на часі і сьогодні. Як справедливо пише Т.Кендо, «змінилися лише зміст, форми, методи формування культури дозвілля людини, а ідеї, висловлені кілька тисячоліть тому, продовжують розвиватися. Вони мали великий вплив на формування педагогічної теорії та практики» [21, с.288].

Німецький філософ 18 ст. А. Шопенгауер, досліджуючи культурно-розвиваючий потенціал дозвіллєвого середовища, писав про дозвілля як особливу сферу, «де людина задовольняє особистісні потреби самоперевірки, самооцінки свого «я». Це зона активного спілкування, де вона реалізує особисті інтереси, потреби у контактах» [5, с.24 с.].

Відомі соціалісти-утопісти Ш. Фур'є, В. Сен-Сімон, Р. Оуен закликали до необхідності збільшення вільного часу для того, щоб людина могла присвятити себе всебічному розвитку та духовному збагаченню, тобто до «саморозвитку особистості, оволодіння нею надбаннями культури і створення культурних цінностей» [5, с.67].

Проблему дозвілля вивчав французький філософ, основоположник соціології Огюст Конт. У своїх статтях він писав про дозвілля як самостійне соціальне явище, що «в епоху промислової революції помітне зменшення суспільно необхідного робочого часу вивільняло час із сфери матеріального виробництва. Робочий час мав рухливі межі у визначенні вільного часу. Доступність економічних процесів кількісним описам виявилось й у початковому чисто кількісному визначенні вільного часу. Проте активний розвиток сфери духовного виробництва, залучення до неї величезних мас людей, поставило під сумнів кількісний критерій. Нерегламентованість праці вченого, політика, управлінця, що породила рухливий режим праці, не говорячи вже про діячів мистецтва, висунула питання про якісний зміст вільного часу. Єдність кількісних і якісних критеріїв відобразилася у формуванні вільного часу — самостійного соціального явища» [2, с.75].

Що стосується радянського періоду дослідження проблеми дозвілля, то «радянські дослідники класифікували види діяльності у вільний час по-різному. У довоєнний період, наприклад, вільний час взагалі не виділявся із загального бюджету часу, існував поділ на «працю», «відпочинок» і «сон»[5, с.121].

Із 50-х років минулого століття дозвілля стає самостійною наукою, яка досліджує значення вільного часу в житті людини. Вчені змінили свої погляди на феномен «дозвілля», яке розглядали вже у широкому культурному та історичному контексті. Можемо погодитися з поглядами Н. Цимбалюк, що «дозвілля виступає соціокультурним резонатором змін загальної соціальної системи і всіх підсистем суспільства і є певним відображенням можливостей його розвитку, виявленням його життєздатності. Воно доповнює уявлення про соціальний образ суспільства, допомагає зрозуміти міру його духовності і перспективності» [6, с.6].

Починаючи з середини ХХ ст. різні аспекти дозвілля розроблялися багатьма вченими — В. Грушиним, Г. Загадарчук, Г.Зборовським, Г. Мінцом, А.Неценко, В. Патрушевим, О.Семашко, Н.Тарасюк та ін.

Видатний український педагог В.Сухомлинський висунув ідеї, які є актуальними і сьогодні, а саме: виховання дітей в атмосфері турботи, довіри, виявлення здібностей і талантів кожної особистості, використання народної педагогіки у найрізноманітніших формах дозвіллевої роботи. На думку В.Сухомлинського: «Створити для дитини вільний час — це не означає надати

їй можливість робити все, що заманеться. Стихійність може виховати неробство, недбалість» [4, с.494]. Вчений підкреслював, що педагог повинен розказувати дітям, як користуватись своїм вільним часом. «Не можна нівечити природу дитинства, - писав В.Сухомлинський. Вчити користуватися вільним часом — це означає домагатися, щоб цікаве, те, що вражає дитину, було водночас потрібним, необхідним для її розуму, почуттів, всебічного розвитку. Час дитини має бути насичений захопленнями, які розвивали б її думку, збагачували знаннями та уміннями й водночас не руйнували чарівності дитинства» [4, с. 496].

У 90-х роках минулого століття в Україні змінюється парадигма виховання та навчання. В цей період зростає інтерес до проблем дозвілля, вільного часу, дозвіллевої діяльності як педагогічного феномену. Науковці пишуть про спеціальні дозвіллеві потреби та цінності людини.

Серед учених, які збагатили наші знання з досліджуваної проблеми – Н.Максимовська. Досліджуючи дозвіллеві потреби людини, вона запропонувала таку класифікацію: «потреба в художній культурі, потреба в здоров'ї, потреба в спілкуванні, потреба в підвищенні своєї майстерності, потреба в байдикуванні. Крім того, можна розрізнити дозвілля вдома, дозвілля в місті, дозвілля за містом, вечірнє дозвілля, дозвілля у вихідні дні, дозвілля в будень, дозвілля у відпустці і т. д.» [3, с. 285].

Початок ХХІ століття характеризується увагою науковців на проблемах створення належних умов для саморозвитку і самовираження молодого покоління. Над проблемою організації роботи із студентською молоддю у сфері дозвілля сьогодні в Україні працюють вчені Ж.Баб'як, О.Бойко, Ю.І.Гутник, І.Коновальчук, Ю.Боловацька, С.Пішун, Л.Устименко та ін.

Учені А. Воловик, В. Піча, І. Сидор, Н. Цимбалюк досліджують соціальний аспект дозвілля; педагогічні засади дозвілля аналізують Є.Зеленова, В.Кірсанов, О.Сватенков, С.Пашенко, С.Сергієнко, Н. Флегонтова, ін. Використанню надбань народної педагогіки в організації роботи зі студентами у сфері дозвілля присвятили свої дослідження В.Вербець, І.Гутник, Т. Скорик та ін. Розглядають педагогічну анімацію як вид дозвілля такі вчені Л.Воловик, І.Петрова, С.Сергієнко, ін. Еволюція студентського дозвілля у зарубіжних країнах знайшла своє відображення у науковому доробку Т. Кисельової, І. Петрової, І. Сидор.

Таким чином, роль культурно-дозвіллевої діяльності студентської молоді повинна полягати в розвитку їхнього творчого потенціалу, організації вільного часу, освоєнні соціальних норм і культурних цінностей сучасного суспільства.

Список використаних джерел

1. Боловацька Ю. Культурно-дозвіллева діяльність як складник цілісного виховного середовища ВНЗ. *Витоки педагогічної майстерності*. 2013. Вип. 12. С.13-19.

2. Западно-европейская социология XIX века: О. Кант, Д. С. Милль, Г.С.Спенсер: учеб. пособие для студентов вузов / В. П. Прошкина (сост.), В.И.Добренков (ред.); Междунар. ун-т бизнеса и управления. М.: Просвещение, 1996. 352 с.
3. Максимовська Н. О. Соціальне виховання студентської молоді у соціально-педагогічному середовищі вищого навчального закладу. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. / Ін-т проблем виховання. Київ, 2008. Вип. 12, кн. 2. С. 281-287.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. / В. О. Сухомлинський. К.: Рад. школа, 1979. Т. 2. *Як виховати справжню людину. Сто порад учителеві*. К.: Рад. шк., 1979. 718 с.
5. Флегонтова, Н. М. Педагогічна організація культурного дозвілля школярів: навч.-метод. посіб. / Н. М. Флегонтова; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. К.: Освіта України, 2008. 224 с.
6. Цимбалюк Н.М. Соціологія дозвілля: навчальний посібник. К.: ДАКККиМ, 2001. 180с.
7. Шевчук І. В. Вивчення сформованості культури дозвіллевої діяльності в студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Електронний ресурс*. Режим доступу: molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/1/83.pdf